onze Missie op Java staan, is, dunkt ons, onbetwistbaar. Ziet men toch voor een oogenblik af van hetgeen onder Sadrachs initiatief plaatsgreep, en van andere zijde ons als in den schoot viel, dan is hetgeen als vrucht van onze actie ontkiemde, nog zóó gering, althans zoo men let op het groot aantal jaren dat dezerzijds deze Zending gedreven werd, dat men, met den moed om de werkelijkheid onder de oogen te zien, kwalijk tot een ander resultaat kan komen, dan dat we eigenlijk *nog beginnen moeten*.

En nu is het toch zeer de vraag, of het goed gezien was, om, bij zoo kleine missionaire kracht, aanstonds een zoo onafzienbaar groot terrein in bewerking te nemen.

Soemba laten we nu voor een oogenblik buiten het geding. Dat is een afgelegen eiland, waarvan geen invloed hoegenaamd op onzen Archipel uitgaat. Het centrum van leven in onze Oost is op Java, en na Java op Sumatra.

En nu is onzerzijds op niets minder beslag gelegd, dan op heel Midden-Java.

Verleidelijk moedig! Doch ook wijs en paedagogisch doorgedacht?

Doch hierover een volgend maal.

Eeredienst.

I.

Stellig is het geen overtolligheid te achten, dat ook over onzen *Eeredienst* veler gedachte ga.

Jarenlang heerschte op dit punt grenzenlooze verwarring, zoo sterk dat onregel op dit terrein de eenige nog grijpbare regel was geworden. En sinds het kerkelijk leven uit de wildernis weer op begane paden overging, is wel veler opmerkzaamheid als vanzelf ook op allerlei liturgische vragen gevestigd geworden, en openbaart zich meerder drang naar vasten »leiddraad," maar wie waande dat daarom het chaötische reeds ganschelijk achter ons lag, zou toonen van tweeën één, óf de practisch-kerkelijke toestanden niet te kennen, óf wel liturgische denkbeelden te huldigen, die met het wezen zelf der Liturgie in strijd zijn.

Gunne men daarom ook aan de *Heraut*, in dit niet zoo onbelangrijk vraagstuk zijnerzijds meê te spreken.

In de practijk komen de liturgische vraagstukken meest als losse, op zichzelf staande vragen op, en wat zoo broodnoodig is, is juist helder inzicht in de eenheid van gedachte, die al deze losse détailpunten beheerschen moet.

Het denkbeeld zelf van een *Liturgie* was geheel teloorgegaan, en niet dan langzamerhand komt het weer op.

Dit gevoelt men het sterkst aan het *Formulier* van den *heiligen Doop*.

De tijd ligt nog zoo verre niet achter ons, dat dit *Formulier* door den dienstdoenden predikant óf geheel weggelaten óf derwijs verminkt, bekort, aangevuld, gewijzigd en veranderd werd, dat het wel een cacographie leek, die de prediker geroepen was, vaak op den tast af te verbeteren.

Kerken nu waarin zoo iets zelfs met het *Formulier van den heiligen Doop* mogelijk is, zijn blijkbaar aan alle liturgische gedachte vervreemd, zoowel voor wat aangaat den Dienaar die zich zulke vrijheden veroorlooft, als voor wat betreft de gemeente die ze duldt.

Doch juist in zake dit *Formulier* kwam dan ook het keerpunt.

Vele ouders, die van *Liturgie* verstand noch begrip hadden, namen er toch geen genoegen mede, dat bij den Doop van hun kind de waarheid Gods uit het Formulier werd uitgelicht. Dat de prediker hier of daar een zinsnede oversloeg, of ook de dankzegging verving door een dankgebed van eigen formatie, deerde hen zoo niet, maar wel schokte het hen, dat in de vragen, of in de uiteenzetting van den heiligen Doop veranderingen werden aangebracht, die het wezen zelf van den heiligen Doop raakten.

Daarmee werd Gods waarheid gebroken, het Sacrament geschaad, en zoo ook aan hun kind onthouden datgene waarop hun kind, of wil men, de vader voor zijn kind recht had.

Vooral Dr. Kohlbrügge ried dan ook aan, dat de ouders, alvorens den Doop voor hun kindeke te zoeken, vooraf bij den Dienaar des Woords zich informeeren zouden, of hij gewoon, of althans bereid was, het volle *Formulier* te lezen; iets wat hij zoo sterk trok, dat ook de vermelding der voorafschaduwing van den heiligen Doop in den Zondvloed en in den doorgang van Israël door de Roode Zee niet mocht worden uitgelaten.

Deze raad kwam bij Dr. Kohlbrügge, gelijk vanzelf spreekt, voort uit liturgischen drang, en reeds als zoodanig verder dan de drang, die bij de ouders zelven was opgekomen. Een langen tijd leefde men dan ook voort in dezen toestand, dat er tweeërlei oppositie tegen het eigendunkelijk omspringen met het *Formulier* viel waar te nemen: eenerzijds van de volgelingen van Dr. Kohlbrügge, die den eisch stelden, dat *heel* het Formulier, onverminkt en ongewijzigd, van den kansel zou worden afgelezen. En anderzijds van de volgelingen van à Brakel, die er geen de minste captie op maakten, dat de dankzegging wegbleef, en een enkele zinsnede die te sterk op de wedergeboorte sloeg, verzacht werd, maar die den eisch lieten gelden, dat de belijdenis der waarheid in de toelichting en in de vragen niet zou worden aangetast.

Dat tweeledig protest tegen de liturgische willekeur in zake den heiligen Doop heeft toen allengs het goede gevolg gehad, dat de Dienaren des Woords van hun eigendunkelijk verhaspelen van het Doopsformulier aflieten, en zich naar den duidelijk verklaarden wensch van de geloovigen begonnen te schikken.

In betrekkelijk korten tijd zelfs nam die vastheid derwijze toe, dat het volle gebruik van het Doopsformulier kenmerk werd, waaraan ge de werkelijk orthodox predikanten kondt onderscheiden.

Ook schrijver dezes heeft deze wisseling meê doorleefd.

Toen hij in 1863 als predikant optrad, wist hij nog niet beter te doen, dan vóór zijn eerste Doopsbediening, met blauw potlood in het Doopsformulier allerlei passages door te schrappen, en op allerlei punten den tekst gansch willekeurig te veranderen.

Dat deed een ieder in die dagen, en ook hij volgde den stroom.

Eerst de studie, die hij voor eenige hoofdstukken in de Kerkgeschiedenis van Moll juist over *de Liturgie* had te schrijven, ontdekte hem het ongeoorloofde van zulk grillig bedrijf, en bewoog hem, reeds eer hij met Dr. Kohlbrügge in aanraking kwam, het Doopsformulier voortaan voluit te lezen.

Door Dr. Kohlbrügge in zijn overtuiging gesterkt, heeft ook hij toen in allerlei kring het voluit lezen van het Doopsformulier bevorderd, eerst door in de oude *Heraut*, toen door in het *Zondagsblad* van de *Standaard*, en later door in de nieuwe *Heraut*, aldoor het onverminkt gebruik van het Doopsformulier als stelligen liturgischen eisch aan de kerken op het hart te binden.

En thans, nu deze eeuw ten einde loopt, mag met zeker gevoel van dankbaarheid geconstateerd worden, dat althans in de opnieuw Gereformeerde kerken, aan vroegere wilkeur paal en perk is gesteld, en het aflezen van het geheele, onverkorte en onveranderde *Formulier om den heiligen Doop te bedienen*, zoogoed als feitelijk algemeen geldende regel is geworden.

Op deze korte historie moest in de eerste plaats hier de aandacht gevestigd worden, omdat metterdaad de weeropleving van de liturgische gedachte in onze kerken van het gebruik van het Doopsformulier is uitgegaan.

Duizenden bij duizenden die op elk ander punt van den Eeredienst nog voor elk liturgisch gevoel stomp zijn, hebben in de zaak van den heiligen Doop gevoeld, dat de kerk als kerk zeker recht had, waaraan de Dienaar des Woords zich niet mocht vergrijpen.

En al is hiermeê het liturgisch pleit nog volstrekt niet gewonnen, er is hier dan toch een uitgangspunt gegeven, van waaruit de weeroptrekking van het liturgisch gebouw kan ondernomen worden.

Juist toch in dat nog onontwikkelde, maar toch diepe besef der ouders, dat bij den Doop van hun kind de Dienaar geen vrij man was, om te doen wat hem geviel, maar dat hij bij dat Sacrament het recht van hun kind te eerbiedigen had, ligt het eenig juiste beginsel, waaruit alle Liturgie opkomt.

Alle Liturgie toch gaat uit van de grondgedachte, dat de kerk over den Dienaar en niet de Dienaar over de kerk heeft te beschikken, voor wat aangaat de wijze, waarop het heilige in de vergadering der geloovigen zal bediend worden.

Een spreker, een redenaar, een meetinghouder huurt een zaal, en richt zijn spreken, zijn redevoering, zijn meeting in gelijk hem goed dunkt, en wie onder zijn gehoor komt is gehouden zich naar hem te voegen. Immers wien dit niet gevalt, kan wegblijven, of heengaan.

Een dokter, die spreekuur geeft, kan zijn wijze van doen, en van onderzoeken, en van behandelen, en van recepteeren, geheel naar eigen goedvinden inrichten. Zijn huis is zijns, en wie niet bij hem aankloppen wil, gaat elders.

Zoo ook doet een advocaat, een notaris, een schoolhouder, een winkelier, een kantoorhouder en zooveel meer, overmits deze allen zelf hun zaak, hun bedrijf, hun kantoor regelen, en niemand gehouden of verplicht is, bij hen juist aan te kloppen.

Maar zoo staat het in de Gereformeerde kerken niet, en men kan er bijvoegen, evenmin in de meeste andere formatiën van Christus' kerk.

Alleen in Amerika, en in sommige vrije kerkjes ten onzent, springt men op soortgelijke wijze met de kerk om.

In Amerika is het, vooral in de grootere steden, iets gansch gewoons, dat een predikant op eigen gelegenheid een kerk opent, lokt wie tot hem wil komen, en uit de giften die inkomen, zijn kerk in stand houdt.

Zulk een kerk is dan letterlijk een predikantsbedrijf, zonder eenige confessie, zonder band aan andere kerken. Niets dan een kring die zich om een talentvol spreker verzameld heeft. Juist zooals men het hier en daar ten onzent op kleine schaal kan waarnemen, dat een oefenaar of bemoeilijkt predikant, geheel op eigen gelegenheid een zaal huurde, of een huis kocht en tot een kerk verbouwde, en daar geregeld des Zondags in voorging.

En natuurlijk in zulke »kerkjes" is de prediker het één en al. De kerk is zijn zaak, zijn bedrijf. Het gaat alles van hem uit, hij regelt het alles naar eigen goeddunken. En in zulke kerkjes heeft alzoo niemand aanmerking te maken. Wie er niet meer zijn wil, blijft er weg.

Maar heel anders staat het natuurlijk in een wezenlijke kerk geschapen, d. i. in *de vergadering der geloovigen*, die opkwam uit een historisch verleden, dat tot op den grooten Pinksterdag te Jeruzalem teruggaat.

Daar toch heeft men met een kerk te doen, die haar wortel in een verleden van achttien eeuwen uitslaat, en waarin de tijdelijke Dienaar slechts voor zeker aantal jaren verschijnt ten einde zijn heiligen Dienst te verrichten, om straks dienzelfden Dienst onder de bediening van zijn opvolger te laten voortgaan.

Dan is niet hij het, die de kerk schept of schiep, maar de kerk was er lang vóór hem, hij is in de kerk geboren, hij trad er in op, en heeft alzoo in te gaan in de levensvormen, die zich in die kerk, door den loop der eeuwen, ontwikkeld hadden.

Dan is die kerk er niet om hem, maar hij is er om die kerk, en gelijk hij, naar uitwijzen van het Woord *zijn* rechten desnoods tegenover die kerk kan doen gelden, zoo heeft en behoudt ook die kerk rechten tegenover hem.

Het is die kerk die in de vergadering der geloovigen saamkomt, het is haar eeredienst die dan bediend moet worden, en zij is het ook die er de predikatie des Woords en de bediening van het Sacrament komt zoeken.

Het is in beginsel hetzelfde onderscheid als tusschen een vrijbuiter en een officier bij de geregelde troepen.

De vrijbuiter te land of ter zee treedt op voor eigen risico, gaat waarheen hij wil, vuurt als hij vuren, en kampeert als hij kampeeren wil. Hij is aan niemand rekenschap schuldig. Hij is zich zelf ten wet.

De officier bij de geregelde troepen daarentegen komt in een bestaand kader in. Hij vindt een leger, dat leeft onder ordinantiën, die golden eer zijn naam nog genoemd werd. En uit dien hoofde is stellige eisch van zijn optreden, dat hij zich conformeere aan wat als orde van dienst bij het leger geldt.

En dit nu heeft de eenvoudige geloovige niet aanstonds in de andere stukken van den Dienst, maar wel bij het Sacrament van den heiligen Doop gevoeld.

Hij zou het nog niet zoo gevoeld hebben bij den Doop van bejaarden; maar hij voelde het wel sterk en diep nu het den Doop der kleine kinderen gold.

Die kinderkens waren nog onbewust van wat er met hen gebeurde.

Aan die kinderkens mocht in niets worden te kort gedaan.

En daarom het volle *Formulier*, dat voor den kinderdoop was ingesteld, behoorde elk Bedienaar van het Sacrament bij elken doop die bediend stond te worden, onverkort en onverminkt te lezen.

Immers de Doop was niet iets tusschen hun kind en den Dienaar, maar tusschen het kind en hun Heere.

Verblijdend.

Onlangs wezen we er op, hoe in de *Reform. Monatschrift* tegen het leerstuk van de Volharding der heiligen werd ingegaan.

Thans merken we uit de *Grensbode*, dat er een keer in de zienswijze der redactie kwam.

We lezen daar toch dit:

Aangaande den afval der heiligen leverde *die Ref. Monatschrift* in haar laatste nummer een kort artikel, waarvan het ons een genoegen is met de hoofdzaken te kunnen overeenstemmen. Voor korten tijd was het nog gansch anders. Toen liet zij zich over hetzelfde punt op een wijze uit, dat niemand minder dan Dr. Kuyper haar het recht ontzeide zich nog Gereformeerd te noemen. Zij had namelijk geschreven, dat ook werkelijk bekeerden nog konden afvallen. In dit artikel geeft zij intusschen als uitdrukking van hare meening het volgende citaat uit de *Bremer Geloofsbelijdenis:*

»Alhoewel de geloovigen somtijds ook zon»digen, zoo is er toch een groot onderscheid »tusschen de zonden der uitverkorenen en der »goddeloozen. — Want genen zondigen uit zwak»heid en komen weer tot bekeering; dezen uit »volle aandrift des gemoeds en blijven zonder »bekeering. Heel deze quaestie kan niet hel»derder en duidelijker gemaakt worden, dan wan»neer men de gelijkenis van ouders en kinderen »steeds voor oogen houdt. Want de geloovigen »zijn Gods uitverkoren kinderen en God is in »Christus eeniglijk hun Vader, zoo zondigen zij »dan ook als kinderen, niet als vijanden, en het »vergaat hun ook met God hunnen Vader als »kinderen, wanneer zij dien door ongehoorzaam»heid vertoornen. Gewoonlijk zondigen kinderen »in kinderlijke onnoozelheid (maar nooit uit haat »en nijd tegen den Vader,) maar de kinderlijke »liefde blijft in hen, hoewel het oogenschijnlijk »anders is. — Alzoo vallen de heiligen in hun »vallen nimmer ganschelijk van God af."

Wij moeten er van af blijven, hoe in eenzelfde blad, onder eenzelfde redactie, korten tijd na elkander, twee zoo principieel verschillende overtuigingen onvereenigd naast elkander optreden kunnen.

Waarom niet de vorige verkeerde uiteenzetting duidelijk teruggewezen of herroepen?

Waarom de volharding der heiligen als een open prijsvraag daargesteld, die het toch in de Gereformeerde belijdenis niet is? Waarom het boven aangehaalde citaat uit de Bremer-Confessie meer »*in het algemeen*" toegestemd?

Ook wij weten, dat één zwaluw geen zomer maakt, maar toch willen wij onze vreugde niet verbergen, daarvoor dat de waarheid van de volharding der heiligen ook van deze zijde eens bekend wordt.

Ook ons verblijdt dit.

De Gereformeerde belijdenis *begint*, Gode zij dank, ook in Duitschland op te waken.

Drie preeken van Calvijn.

Gaarne vestigen ook wij de aandacht op de *Drie preeken van Calvijn over de offerande van Abraham*, die Ds. C. van Proosdij, te Leiden bij D. Donner, uitgaf.

Ds. Van Proosdij bedoelt zelf allerminst in dit drietal drie modellen voor huidige predikatie aan zijn ambtgenooten aan te bieden.

Met helderen blik doorziet hij, dat zulke predikatiën thans geen gehoor meer zouden vinden.

Hij zegt er dit van:

Het grootste gedeelte van Calvijn's preeken behandelde geene speciale onderwerpen, zooals onze tegenwoordige preeken, maar diende meer, om aan de hoorders eene practische en stichtelijke verklaring te geven van verschillende gedeelten der Heilige Schrift. Onderscheidene series hebben betrekking op geheele boeken, welke achtervolgens behandeld zijn.

Ge vindt bij deze preeken geene kunstige voorafspraken, geene precise afgeronde thema's, geene nauwkeurige, logische verdeelingen, geene stelselmatig opgezette en uitgewerkte toepassing. Dit alles mist ge, en toch zijn die preeken met leering en stichting door velen gehoord en behoeven wij ons niet te hoog te achten om ze te lezen. Want wij vinden hier een eenvoud van taal, welke past bij het onderwerp; een eenvoud van gedachten, welke de uitgebreide kennis en het diepe inzicht van Calvijn openbaren; en een eenvoud van toepassingen, welke in opmerkingen, vermaningen en vertroostingen duidelijk toont, dat een man van rijke en rijpe bevinding spreekt en uit den schat zijner ervaring het woord toepast naar de groote behoeften van zijnen tijd en van 's menschen hart. Zijn hamer slaat vonken uit de steenen; in dezen vuurhaard spat de gloed overal heenen. Ook in dezen mag hij voor de Gereformeerde predikers de meester zijn, wien zij niet slaafs mogen navolgen, maar wel nauwkeurig mogen nagaan; mogen zijne preeken voor ons geene modellen zijn, van welke wij afgietsels leveren, maar wel voorbeelden, welke grondig bestudeerd mogen worden.

Geen goede preek — is bij velen thans de voorstelling — zonder uiterlijke welsprekendheid, welke treft, boeit, medesleept. Geen goede preek, zoo leert Calvijn ons door zijn voorbeeld, zonder 1° rechte kennis van het woord dat men behandelt; 2° rechte kennis van de behoeften, maar ook de listen van het menschelijk hart. Zulk een preek heeft waarde niet alleen voor de oogenblikken, in welke de stem van den prediker klinkt, dreunt, galmt in het oor; maar ook als wij zijne stem niet meer hooren; zij laat meer na dan de herinnering van het oogenblik. Bij zulk eene prediking kan men niet luisteren met den Bijbel dicht, maar alleen met den geopenden Bijbel; dan leeft de hoorder met den prediker, volgt hem van woord tot woord, van vers tot vers.

Daarin ligt dan ook de onvergankelijke verdienste van Calvijn, ook in zijn predikatiën. Calvijn heeft niet aan zijn eigen genie, maar aan Gods Woord geloofd, en gestaan in de overtuiging, dat hij zijn gemeente te meer tot zegen zou strekken, hoe degelijker hij ze met het Woord voedde.

Hierbij houde men intusschen in het oog, dat, toen Calvijn optrad, de Heilige Schrift als het ware nieuw ontdekt was, en daarom volledige uitlegging en toelichting voor oud en jong behoefde.

Men verstond de Schrift nog niet, maar moest ze eerst leeren verstaan. En eerst toen die eerste periode achter den rug was, kon men de gewonnen gedachten verzamelen, concentreeren, en daarna op bepaald gekozen dogmata richten.

Vooral voor predikers houden we deze drie predikatiën dan ook leerrijk. Niet, gelijk Ds. Van Proosdij terecht opmerkt, om den volgenden Zondag ook zoo te gaan prediken, maar om er de soliditeit, de degelijkheid, de volle Schriftuurlijkheid van in te drinken, en zelf onder den indruk te komen, dat niet wij de Schrift te verrijken hebben, maar dat de Heilige Schrift ons, als we prediken moeten, rijk maakt.

In een breede inleiding geeft Ds. Van Proosdij een herinnering aan de voltooiing van de jongste uitgave van Calvijns complete werken, een korte toelichting over Calvijns predikatiën in het gemeen, en de bijzonderheden van de uitgave van deze drie predikatiën.

Toch blijven de predikatiën zelve hier hoofdzaak.

En de vertaling van deze drie predikatiën is uitnemend.

Ze lezen vlot en stichtelijk.

Historisch dicht.

Onze historische nationale zangen zijn door den heer J. A. Wormser weer met een keurigen, forschen zang op den *Zeeslag bij Kijkduin* verrijkt.

Op onze scholen althans kent men dien zeeslag van Augustus 1673, die ten tweeden male onze vrije nationaliteit redde, als een der gewichtige gebeurtenissen in onze vaderlandsche historie.

Hadden De Ruiter en Tromp dien grooten slag verloren, de historie van ons vaderland, ja van Europa zou een geheel andere geworden zijn.

Naast den slag te land bij Nieuwpoort, blijft daarom de zeeslag bij Kijkduin den eersten rang innemen in onze roemrijke krijgshistorie.

En al is nu de talentvolle navolger niet aan den meester gelijk, en al mag deswege niemand hier den maatstaf van Da Costa's onovertroffen meesterstukken aanleggen, toch stemt het tot dank, dat Da Costa's fiere geest nog zoo kloek en manlijk nawerkt in wie hem op *hun* afstand pogen te volgen in het door hem geteekend spoor.

En er zijn, ook wat de versificatie aangaat, uitnemend geslaagde stukken in dezen zang. Zoo b.v. deze teekening van den verwoeden strijd:

Thans zich ordlijk gepaard
En ter weerszij geschaard.....
Dan..... opnieuw aan den dans!
De beslissing genaakt,
Maar die 't wint, koopt het duur!
Heel de zee staat in vuur;
Heel de lucht is geblaakt;
Uit den damp van het kruit
Schieten bliksemen voort.
't Is geen strijd meer, de moord
Grijnst de schietgaten uit!
Met ontzettend gekraak
En geknars legt het schroot
Boeg en zijwanden bloot.
Elke kogel is raak.
Boven 't knettrend geknal
Klimt het rochlend geluid
Van de stervenden uit;
En de daavrende val
Der gekwetsten, vermengd
Met hun angstkreet van smart,
Jaagt een woede in elks hart,
Die al 't beetre verzengt.
Heel de zee is bezaaid
Met gedooden.....

Doch gevoele men zelf den gloed en de bezieling die uit heel dezen zang u tegenademt.

Onze vaderlandsche letterkunde is er door verrijkt.

België.

Uit België ontvingen we een schrijven, de vraag opwerpende, of onze *Vrienden der Waarheid*, nu ze voor hun Evangelisten hier te lande den arbeid zien afloopen, hun terrein van werkzaamheid niet in België zouden kunnen kiezen.

Het schrijven luidt aldus:

Antwerpen, 18 Mei 1897.

Den WelEerw. Zeer Gel. Heer
Dr. A. Kuyper.

Mijnheer de Redacteur!

Het artikel »Trouwe broeders" in het laatste nummer van de *Heraut* trok zeer mijne aandacht, en wel bijzonder het feit, dat, alhoewel deze broeders nog wel arbeiden tot uitbreiding der Gereformeerde waarheid, toch hun werk voor een groot deel gedaan was, toen in vele dorpen de Gereformeerde kerk geïnstitueerd werd.

Onwillekeurig kwam de gedachte bij mij op: »Ware het niet wenschelijk, dat de Vereeniging van de Vrienden der Waarheid eens aan ons geestelijk en kerkelijk arm België dacht en b.v. een of meer dezer broeders uitzond, om de zuivere Gereformeerde waarheid weer in onze gewesten te komen verbreiden, alwaar ze eenmaal, ten tijde der Hervorming in de XVI eeuw, zoo heerlijk blonk en waaraan Noord-Nederland zooveel te danken heeft?"

Was toch de stad mijner inwoning niet de plaats, waar de eerste martelaren hunne belijdenis met hun bloed bezegelden? Is Noord-Nederland niet gehouden, om Vlaamsch-België (met het oog op de Zending) voor een deel van 's Heeren wijngaard te beschouwen?

Ik zou niet genoeg het schrijven van mijn vriend Mulder in het jongste nummer der *Zuider Kerkbode* aan de lezers van uw geëerd blad kunnen aanbevelen, en wel naar aanleiding van het stukje getiteld: »Kerk op Zee". Wat is hier in onze stad niet veel te arbeiden, niet alleen onder de schippers, maar tevens onder de talrijke verwaarloosde Protestantsche bevolking! Wel is waar, er is reeds veel gedaan, niet alleen door de Classe Klundert, maar door vele broeders predikanten van elders, maar op dit oogenblik is er schreiende behoefte aan een geschikt lokaal, om ons begonnen werk voort te zetten, niet alleen voor de godsdienstoefening, maar ook voor Zondagsschool en Catechisatie, welke wegens slechte lokaliteit niet vooruit kunnen gaan. En wijl we nu hier nog zoo klein in getal zijn en ons de stoffelijke middelen ontbreken (niet vele edelen en rijken past ook ons), zoo wenschte ik, dat door U hierover eens in de *Heraut* geschreven werd, ten einde den belangstellenden lezer een weinig op de hoogte te brengen van onzen toestand en niet minder om ons te willen gedenken in den gebede; de beurs kan dan ook niet gesloten blijven, meen ik.

Onze geachte en zeer ijverige consulent, Ds. Feringa van Klundert, zal wel bereid zijn, om alle verdere informaties betreffende ons werk alhier te verschaffen.

Ik zou U, Zeer Eerwaarde heer, hiervoor zeer dankbaar zijn en verder des Heeren zegen op uw werk verwachtende, noem ik mij

met Heilbede en Hoogachting
Uw dw. Dienaar
W. Rooze.

Er is veel in dit denkbeeld dat we gaarne ondersteunen. Metterdaad vertoeft veel van ons volk gedurig in Antwerpen, en ook, langs de binnenwateren aangekomen, in Gent en Brugge, en het denkbeeld is volstrekt niet te verwerpen, dat hier een degelijk arbeidsveld voor meer dan één Evangelist schuilen kan.

Maar dat is alleen denkbaar, zoo de broederen in den lande beginnen met de *Vrienden der Waarheid* krachtdadig geldelijk te steunen.

Immers het spreekt vanzelf, dat zulk een missie veel, veel geld zou kosten, ook al plaatste men haar, wat wenschelijk en naar eisch zou zijn, onder de leiding van den kerkeraad van Antwerpen.

Uit de Pers.

Na op de algemeene verwarring in de politiek van gansch Europa te hebben gewezen, merkt Ds. Gispen in de *Bazuin* op, dat deze geest der verwarring vaak iets aantrekkelijks heeft ook voor de belijders van den Christus.

Dat ook de geloovigen in zulke tijden min of meer in de war zijn, is niet onverklaarbaar. Het is een ure der verzoeking, en de vraag: wat is roeping, wat is plicht, wat wil de Heere, dat wij doen zullen, — wordt dan ook met groote verscheidenheid, en op vaak tegenstrijdige wijze beantwoord.

In ons land b.v. hoort men dikwijls het bezwaar uitspreken, dat het den Calvinisten, onder leiding van *Dr. Kuyper*, alleen maar te doen is om wereldlijke macht. Zij hebben geen vertrouwen op God, stellen de zaken niet in 's Heeren handen, maar willen alles zelf doen. Vandaar dat zij hulp zoeken bij Assur en Egypte, of dan eens bij de Roomschen en dan weder bij de radicalen, al naarmate het hun 't beste voorkomt om te geraken tot hun doel: de onderwerping van het land aan hun heerschappij.

Dit wordt dan ten strengste afgekeurd als een streven, dat in hooge mate zondig is, met Gods Woord strijdt en uitloopt op verloochening van het Christelijk geloof. Immers, zoo redeneeren deze Christenen, de mensch moet zich dood werken, opdat aan het licht kome, dat de verlossing Gods werk is. En wie meent, dat hij het lichaam van Christus in deze bedeeling tot openbaring zal brengen, verstaat de Schrift niet, die daar zegt: ons leven is, met Christus, verborgen in God. En wie hier wetenschap en kunst en alle dingen onder de heerschappij van het geloof zoekt te brengen, grijpt vooruit in de werken Gods. Want eerst als Christus geopenbaard zal worden, die ons leven is, dan zullen wij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.

En nu moet gij u niet voorstellen, dat deze Christenen dicht bij Rome wonen en dus, gelijk, het spreekwoord zegt, niet van de beste soort zijn, want ik schroom niet te verklaren, dat er onder dezulken teedere godvruchtige zielen zijn, en, in het algemeen gesproken, derzulken levenswandel onberispelijk is.

Maar van waar dan die verkeerde, onwillende, soms zelfs vijandige beoordeeling van het Calvinisme?

Meestal uit vooroordeel en misverstand, bovenal uit verschil in grondgedachte of beginsel.

Gij moet u echter niet voorstellen, dat deze Christenen *allen* vijanden van de Gereformeerde leer en van de Gereformeerde kerken zijn. Ook uit den mond van leden onzer kerken kan men zulke oordeelen over het Calvinisme vernemen. Zij voelen zich wel in onze kerken niet geheel op hun plaats, maar de vraag: waarheen? is tegenwoordig niet zoo gemakkelijk te beantwoorden.

Wie de geschiedenis der Scheiding kent, weet dat er, van den beginne aan, onderscheiden geestes-stroomingen in de kerkelijke actie van '34 zijn saamgevloeid; weet ook, wat moeite en strijd het

heeft gekost om het Gereformeerde kerkbegrip en de Gereformeerde kerkregeering te handhaven, en hoe de eerste emigranten naar Noord-Amerika het vaderland verlieten met de gedachte, dat Nederland, ja gansch Europa, onherstelbaar verloren was; en, gedachtig aan de eerste Christenen, die bij de naderende verwoesting van Jeruzalem deze stad verlieten en naar Pella vluchtten, zoo ontvluchtten ook van onze broederen het naderend oordeel Gods over Nederland, en stichtten in het verre Westen wederom een stad Pella, alwaar zij de toekomst van Christus, om de wereld te oordeelen en zijn volk te verlossen, verwachtten, en tegelijkertijd hun aardsch bestaan trachtten te verbeteren.

Buiten onze kerken treft men deze geestesrichting onder de geloovigen veel aan, en ook in onze kerken kan men haar bestaan niet loochenen. Want men meent met dit geloof in alle kerk-vormen en formaties te kunnen blijven, zelfs in de Gereformeerde kerken, zoo men althans daar het vuur niet al te dicht bij de schenen legt.

In de moderne staatskerken beschouwen deze geloovigen de kerk, of het kerkgenootschap, de verzameling van Jan-alle-man, als de menschelijke inrichting, die in vele opzichten het rijk Gods meer belemmert dan bevordert; het logge lichaam, waarin geen beweging ten goede is te krijgen, maar dat toch in stand gehouden moet worden, omdat het kwaad kan tegenhouden en goeds kan stichten, zoo de in dit logge lichaam aanwezige gemeente haar roeping betracht en haar Hoofd getrouw is.

De »kerk" is voor hen het »Algemeen Genootschap" uit de berijmde Geloofsartikelen.

De »gemeente" daarentegen is de bruid Christi; de ware geloovigen, die in levensgemeenschap met den Heiland leven, uit God geboren en mitsdien kinderen Gods zijn. Deze bruid Christi leeft verborgen in het genootschap, is er zout en zuurdeeg van, en wijl kerk en natie één is, zout en zuurdeeg voor de geheele menschheid. Scheiding van het genootschap is het scheiden van 't zuurdeeg en het meel, het uitroeien van het onkruid ten koste van de tarwe, het ongeloovig ingrijpen in de werken Gods, het vooruitloopen op wat God te Zijner tijd zal doen komen, de eigenlijke zonde, door onze ouders, in het Paradijs bedreven.

Ik zou geen enkel leerstuk weten te noemen, dat door deze Christenen beleden wordt, gelijk het beleden werd door de Gereformeerde vaderen, en in onze Formulieren van eenheid of de publieke Belijdenisschriften en Liturgische schriften der Gereformeerde kerk is omschreven. Én wijsgeerig, én mystisch, én voor het practische leven zijn ze van een anderen geest, dan de Gereformeerden uit de 16e en 17o eeuw.

Hadden we toch maar een goede vaderlandsche kerkgeschiedenis, van Gereformeerd standpunt.

Niet, men versta ons wel, om de Gereformeerde kerken om haar verleden te prijzen, maar juist omgekeerd, om in het licht te stellen, hoe onze Gereformeerde kerken, na haar met Staatshulp verworvene, en daarom altoos bedenkelijke overwinning te Dordt, haar poorte voor Jan en alle man hebben opengezet, en daardoor haar karakter geschonden, alle geleidelijke ontwikkeling afgesneden, en deze rustelooze verwarring der geesten mede veroorzaakt hebben.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 4 Juni.

Vergadering der Classis Leiden, gehouden te Leiden den 13en Mei 1897.

Ds. T. H. Woudstra neemt volgens beurte plaats als praeses.

Ingevolge een besluit der vorige vergadering wordt nu door eene commissie ter behartiging van de belangen der Zending het volgende voorstel gedaan en na breede bespreking aangenomen:

1. De Classis Leiden besluit om eene kas op te richten, ten einde een jongen man, die hope geeft van gaven voor den dienst des Woords onder Heidenen en Mohammedanen door God voorzien te zijn (zie Acta Generale Synode Middelburg Art. 116*b*) geheel of gedeeltelijk de middelen te verschaffen, om zich aan geschikte inrichtingen daartoe te bekwamen.

2. De middelen tot bereiking van dit doel worden gevonden uit minstens twee collecten in het jaar, vrijwillige bijdragen, enz.

3. De Classis benoeme eene commissie van drie leden, die *a.* het beheer dier kas op zich neemt; *b.* den jongen man voorloopig onderzoekt; *c.* den door de Classis aangewezene onder haar bijzonder toezicht laat studeeren en *d.* verder in overleg met de Classis alles regelt, wat tot deze zaak is dienende.

4. Bij overname van dit voorstel door de Classis worde het ter kennisse gebracht van de Provinciale Synode, ten einde haar advies over het voorstel te vernemen.

Na verrekening der kosten, aanwijzing van de roepende kerk, Katwijk a/Zee, en het zingen van Ps. 84:6, sluit de praeses de vergadering met dankzegging.

PINKSTERFEEST.

Collecte voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen.

De dag van het Pinksterfeest van het Nieuwe Verbond genaakt weer.

Israels Pinksterfeest is vervuld; het schaduwbeeld is geweken; de Heilige Geest is nedergekomen; de muur des afscheidsels is verbroken; de Heere heeft zijn Woord bevestigd: »En het zal zijn in de laatste dagen, (zegt God), Ik zal uitstorten van mijnen Geest op alle vleesch."

Sinds het eerste Pinksterfeest van het Nieuwe Verbond komt de Geest van den Vader door den Zoon over alle vleesch, tot aan de einden der aarde, over Jood, Heiden en Mohammedaan.

Daarom is de dag van ons Pinksterfeest de groote en schoone Zendingsdag geworden, de dag, waarop de gemeente des Heeren het reukwerk harer dankzegging en gebeden voor het werk der Zending doet opgaan voor God, en waarop zij voor dat werk ook hare stoffelijke offers gewilligiijk opbrengt, tot den bouw van het geestelijke huis Gods uit alle natie, en geslachten, en volken, en talen.

Wij verheugen ons, dat de Kerk des Heeren het Pinksterfeest langs hoe meer in dit licht leert beschouwen, en niet achterblijft, het met daden te toonen.

Vloeien in den laatsten tijd in het algemeen de giften voor onze Zending overvloediger toe, in de Pinkster-collecten gewis niet het minst.

Dit geeft ons vrijmoedigheid en hope om, gelijk vorige jaren, de Pinkster-collecte aan te bevelen bij onze kerken en ambtsdragers, zoowel als bij de vereenigingen, die de kerken in het werk der Zending dienen.

De Heere heeft aan onze kerken een groot arbeidsveld toebetrouwd: op Midden-Java en Soemba, waar de millioenen Heidenen en Mohammedanen in hunne ziels- en lichaamsnooden wachten op de bearbeiding des Woords en het werk der Christelijke barmhartigheid.

Ook aan de gemeenten te Batavia en Soerabaja zijn wij steun en hulpe schuldig.

Is het arbeidsveld groot, dit schrikke ons niet af. Ook met betrekkelijk kleine kracht, kan er bij eene goede organisatie en verdeeling van dit groote arbeidsveld, onder den zegen des Heeren, veel gedaan worden.

Het komt hier alles aan op dien zegen, en op het wijs en moedig beleid van de Deputaten voor de Zending, en niet minder op de eenheid en samenwerking, op den ijver en overgave van de Dienaren des Woords, die dáár ginds op dien akker arbeiden.

Laat ons dan, en hier en dáár, met Nehemia tegen vriend en vijand zeggen: »Wij doen een groot werk," opdat onze handen niet slap worden, maar opdat wij als die man Gods, moedig voortgaan met het bouwen aan het geestelijke Jeruzalem onder Heidenen en Mohammedanen.

Dat hiertoe dagelijks de dankzeggingen en gebeden der gemeenten opgaan tot God, en niet het minst op het aanstaande Pinksterfeest, opdat onze gebeden en gaven bij den Heere gedacht worden tot verheerlijking van zijnen grooten Naam, tot uitbreiding van zijn Koninkrijk en tot welvaart van allen, die hier en in onze Indiën Zion liefhebben.

J. H. DONNER.

ARCHIEF DER GEREF. KERKEN.

De kerkeraad van Amsterdam B, door de Synode van Middelburg belast met de bewaring van het Archief der Gereformeerde kerken en het toegankelijk stellen van dit Archief, voor allen, die daarvan wenschen gebruik te maken, onder de voorwaarden, welke bij het gebruik maken van boeken uit bibliotheken en van Archiefstukken thans algemeen geldende zijn, heeft in zijne vergadering van 13 Mei ll. ondergeteekende tot Archivaris benoemd en de volgende bepalingen gemaakt:

1. Stukken uit het Archief der Gereformeerde kerken mogen niet aan andere personen ter leen gegeven worden, dan die van den Archivaris vooraf verlof ontvingen.

2. De Archivaris of zijn plaatsvervanger hebben recht stukken te weigeren; beroep op den kerkeraad blijft daarbij open.

3. De stukken uit het Archief moeten binnen *vier* weken na de afgifte weer ongeschonden terugbezorgd zijn bij den Archivaris.

4. Voor geleende stukken is de persoon, die ze ter leen ontving, aansprakelijk.

Nog kan ik mededeelen, dat de Archiefstukken van de laatstgehouden Generale Synode van Middelburg mij door Ds. W. J. de Haas werden toegezonden.

H. W. VAN LOON.

Jacob van Lennepkade 27, Amsterdam.

Buitenland.

Frankrijk. Eene rede, die ergernis verwekt.

Pater Ollivier van de orde der Dominicanen heeft het gewaagd, om bij de plechtige uitvaart van slachtoffers bij de ramp in de rue Jean Goujon eene rede uit te spreken, waarbij hij verband zocht tusschen den slag die Frankrijk trof en de zonde der Fransche natie. Gelijk bekend is uit de bladen, verdrong zich eene menigte van 15 à 1800 aristocratische dames en heeren in een bazaar, die georganiseerd was door verschillende vereenigingen voor weldadigheid, toen er brand ontstond, waardoor 115 personen werden gedood, terwijl een 200-tal werd verwond, waarvan velen zonder hoop op herstel. Nu werd in de hoofdkerk van Parijs, de beroemde *Nôtre Dame*, eene mis gelezen voor de overledenen. Pater Ollivier beklom daarbij den kansel en stelde de vraag: Waarom die ramp gebeurd was, en waarom die rouw over het land werd gebracht? Zijn wij in de hand van een blinde macht die slaat, zonder zich van zijn slagen bewust te zijn? Hierop liet de spreker volgen: „Neen zeker niet, God heeft den hoogmoed dezer eeuw eene vreeselijke les willen geven en ons vaderland kastijden." Om deze uitlating met redenen te omkleeden sprak de Dominicanerpater: „Helaas, zelfs in deze dagen heeft Frankrijk deze kastijding verdiend door opnieuw aan zijne traditien ontrouw te worden. In plaats van te strijden aan de spits der Christelijke beschaving, volgt het gewillig als slaaf doctrines, even vreemd aan zijn talent als aan zijn Christelijken geest. Het heeft zich geschikt naar zeden, waarin niets van zijn fiere edelmoedige natuur te herkennen is, en zijn naam is synoniem geworden aan dwaasheid en ondankbaarheid jegens God". . . .

Zou hierin eene zinspeling liggen op de wijze, waarop in deze dagen velen liefdadigheid willen oefenen? Zou de spreker hebben willen veroordeelen het houden van bazaars, waardoor aan winkeliers concurrentie wordt aangedaan en die aan de dames der hoogste standen gelegenheid geeft, om met een schitterend costuum te pronken? Waarom kan men niet op eenvoudige wijze zijn gaven voor de armen offeren? Waarom moet men, om wat geld bijeen te brengen, de toevlucht nemen tot bazaars, loterijen, concerten en comedie's, voor een weldadig doel? Is dit niet een zich schikken naar zeden, waarin niets van de edelmoedige, fiere natuur van den Franschman is te herkennen?

Wij kunnen ons voorstellen, dat de woorden van den Dominicaner-pater ergernis hebben gegeven. Ook de *Figaro*, het blad van de Parijsche aristocratie, waarin anders een welwillende toon tegenover de Roomsche kerk wordt aangeslagen, gaf over het optreden van den heer Ollivier zijne afkeuring te kennen. Het blad verzekert ook, dat de Roomsche geestelijkheid eenstemmig was in haar misprijzen. Zij vond de politieke toespelingen stuitend en misplaatst in den omgeving en voor een auditorium zooals dat Zaterdag ll. in de Nôtre Dame vereenigd was. Indien dit aldus is, dan moet het treurig genoemd worden. Niemand toch zal durven beweren, dat de ramp van Parijs overkwam gelijk de ongelukken over Job gebracht werden. De zonden van Parijs, de zonden van de groote wereld van Frankrijk's hoofdstad, roepen tot God.

Mocht men in Nederland de sprake, die uit Frankrijk tot ons kwam, verstaan!

Engeland. De gouden roos voor koningin Victoria?

In Engeland wordt het gerucht verbreid, dat de paus dit jaar »de gouden roos" aan koningin Victoria van Engeland zou schenken. Gelijk bekend is, wordt deze, van goud vervaardigde en door den paus gewijde, roos door dezen geschonken aan vorstelijke personen, die hij bedanken wil voor bescherming en bevordering der Roomsche kerk, of van welke hij hoopt, dat zij de belangen van zijne kerk willen bevordelijk zijn.

Op grond van dit gerucht heeft de *Church Association* door haar president aan lord Salisbury, den eersten minister van Kugeland, een schrijven gericht met verzoek, deze smaad van de koningin af te weren.

In dit schrijven wordt het volgende gemeld: »Wij leeren uit de geschiedenis, dat op dit geschenk aan den koning van Napels binnen een tijdsverloop van twaalf maanden het verlies van zijne kroon gevolgd is. De keizer van Oostenrijk ontving de roos en verloor in het volgende jaar zijne Venetiaansche bezittingen. Isabella van Spanje ontving de roos en moest een jaar daarna uit haar land vlieden. Keizerin Eugenie ontving de gelijke gunst, en het keizerrijk viel in Frankrijk. De gemalin van keizer Maximiliaan ontving die eveneens en de keizer werd in Mexico doodgeschoten. De Hertogin van Novonka ontving ze en werd met don Pedro verjaagd, toen hij den troon van Brazilie verloor. De zegen van den paus schijnt een zeker voorlooper van onheil te zijn. De Spaansche armada werd door hem gezegend, en koningin Elisabeth werd vreeselijk vervloekt. Hetzelfde wedervoer den koning van Sardinië, die daarop tot koning van Italie verheven werd. De vinger der goddelijke voorzienigheid schijnt duidelijk de profetische voorzegging vervuld te hebben. Als een loyale onderdaan van hare Majesteit waag ik het u, als den eersten raadsman der kroon, te bezweren, dat u van onze Engelsche monarchie de onteering verre zult houden, om ontvangster van een zoo gevaarvol compliment te worden."

Wij vinden dit schrijven van de Church Association onwaardig. Eene onderscheiding te ontvangen van een man als de tegenwoordige paus, een grijsaard, die tot hiertoe een ieders achting afdwong, kan nooit een smaad zijn. Het heeft er veel van, alsof de Church Association beweert, dat de gouden rozen der pausen steeds onheil hebben aangebracht, althans komt het ons voor, dat het schrijven aan Engeland's minister zeer geschikt is, om bijgeloof te kweeken. Waarom er niet ruiterlijk voor uitgekomen, dat de gouden roos, door den paus aan koningin Victoria geschonken, zou te kennen geven, dat men in het Vaticaan verwacht of weet, dat de koningin genegen is, om de Romaniseerende beweging in de Engelsche Staatskerk te begunstigen? Dit zou waardiger geweest zijn. Laat men eene beweging op touw zetten, om handelend op te treden tegen de vele pogingen, die in het werk gesteld worden, om in Engeland het werk der reformatie te niet te doen. Men bestrijdt Rome niet met vrucht door het kweeken van een bijgeloovige vrees voor een geschenk van den paus, maar alleen door tegenover hare dwaalleer de leer van Gods Woord te plaatsen.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

Pinksteren.

Na het Paaschfeest en de herdenking van des Heeren Hemelvaart volgt ons Pinksterfeest.

Dit kan niet anders. Als de vrucht bij den boom, zoo behoort wat het Pinksterfeest predikt, te volgen op hetgeen de andere feesten ons te zeggen hebben.

Wat het feest van den vijftigsten dag ons dan te leeren heeft? In enkele woorden is het nu een halve eeuw geleden gezegd, door een die het wist, al weten wij zijn naam niet. En iets daarvan volgt hier:

Nu wierd des Satans boei geslaakt,
De Heiland, thans verrezen, waakt,
Nu komt de Geest des Heeren
Ter neêr gedaald in ons gemoed,
En Hij, Hij maakt het rein en goed,
En zal ons hart regeeren;
Terwijl Hij d'invloed van het kwaad
In alle pogen tegenstaat,
En 't kwaaddoen zal verhindren:
Want schoon 't begeeren nooit verdwijnt,
De Geest, wiens kracht in ons verschijnt,
Getuigt: Wij zijn Gods kindren.

O Heilge Geest! doorblaak, doorlicht
Ons hart, opdat zijn duister zwicht'.
Och! maak het U ten tempel,
Dan zet de Satan, als hij komt,
Voor 't heilge Gods van schrik verstomt,
Zijn voet niet op den drempel.
Al gaat hij als een leeuw rondom,
Hij treedt niet in uw heiligdom:
Want Gij, o God! zijt heilig.
Bespreng Gij ons slechts met Christus' bloed,
En 't met den Geest vervuld gemoed
Is in uw hoede veilig.

VAN ONZE NAMEN.

IV. (*Slot*).

Al de vreemdelingen die hier kwamen brachten natuurlijk hun namen mee. Als ge te Amsterdam een wandeling doet, en vooral in de meer aanzienlijke wijken de namen aan de huizen leest, zult ge daaronder vele Fransche aantreffen. 't Bewijst hoe velen, meest na de herroeping van het Edict van Nantes, hier een schuilplaats vonden tegen de vervolging om de zaak des Heeren. Zulke Fransche namen zijn *Legrand, Dubois, de la Porte* enz. Voor wie de beteekenis verstaat, blijkt hieruit meteen, dat het overal op dezelfde wijs met het krijgen van namen is toegegaan.

Ook vinden we tal van Duitsche namen onder ons volk, b. v. Schröder of Schroeder (wat eenerlei is), Schulz, Neumann, enz. Engelsche namen komen ook voor als Waller, King e. a., maar niet vele. Over de namen der Joden ware veel te vertellen. De zoogenaamde Portugeesche Joden dragen meestal namen uit het Zuiden afkomstig; Spinoza, da Costa, Capadose, de Pinto enz. De Hoogduitsche Joden hebben vaak Duitsche namen of wel zulke, die soms vreemd klinken. Dit schijnt daaruit voort te komen, dat zij vroeger naar de oude wijs, eigenlijk slechts voor- en stamnamen hadden. Later echter, toen deze dingen alle vast geregeld werden, kreeg of nam elk een naam, en zoo treffen we dan allerlei namen, die aan zaken uit het dageljksch leven, aan handel enz. doen denken.

Nu echter gebeurde het ten eerste, dat sommige vreemde geslachten hun naam vertaalden. Het geslacht Le Comte b. v. heet nu De Graaf. Anderen weer verhollandschten de uitlandsche spelling, en zoo werd Neuhaus tot Nieuwhuis. Eindelijk ligt het in den aard van ons volk om slordig met namen om te springen en die uit te spreken en te schrijven zoo, dat het althans eenigzins lijkt, maar dikwijls lang niet juist. Iemand, die Fanchon heette, kon makkelijk tot Van Son gemaakt worden, en Murdstone tot Marsten. Zoo is 't vaak gegaan. Iemand, mij bekend, werd door velen De Spreeuw geheeten. Toch heette hij eigenlijk Desprez, wat ongeveer gelijk staat met ons Van der Heyde of zoo iets. Zelfs menige Nederlandsche naam wordt verbasterd in 't spreken, waarvan schrijver deze zelf veel ervaringen heeft. Van der Sluys wordt vaak Versluys, Bogaard tot Bogert enz. Dit is echter overal zoo. Als een Nederlander, die Kuiper heet, naar Amerika gaat, kan men hem vaak na een jaar of tien daar terugvinden als Mr. Cooper (spr. uit *Kooper*); juffrouw Veldhuys heet al gauw Miss Felthouse, en zoo meer.

Als nu de lezer van wien we in 't begin spraken en ook de anderen al wat we zeiden eens op hun namen toepassen, zal wel niet bij allen maar toch bij velen de oorsprong wel wat duidelijker zijn geworden.

Nemen we b. v. zoo maar eens voor de hand de namen der dichters en schrijvers: Cats, Hooft, Da Costa, Beets, Hasebroek en Van Lennep. Dan vinden we daaronder vier plaatsnamen, een ambtsnaam en een die te verklaren is uit het wapenschild (Da Costa voerde in zijn wapen ribben, en costa = rib).

We zullen 't hierbij nu laten. Ik zou trouwens niet aan durven nemen, ieder die mij zijn naam zendt, te vertellen waar die van afkomstig is. Maar onnut is het nasporen van die dingen niet en zelfs van vreemd schijnende namen als »Van 't Zelfde", »Op 't Einde", »Zeldenrust", ens. is de oorsprong wel te verklaren als men let op wat hierboven is gezegd.

Doch bovenal vrienden moet gij indachtig zijn, dat die naam, welken gij op aarde draagt, al is hij roemrijk of maar gewonnen, straks vergaat. Daarom bedenkt ten eerste dat er maar één Naam gegeven is — gij weet nu wat »naam" in de Schrift beteekent — door welken wij moeten zalig worden.

En ten tweede laat ons acht nemen daarop, dat de Heere God ons een *nieuwen* naam wil geven die blijft. Daarom vindt gij geschreven in Openb. 2: 17: Die overwint, ik zal hem geven te eten van het Manna dat verborgen is, en ik zal hem geven eenen witten keursteen, en op den keursteen eenen nieuwen naam geschreven, welken niemand kent, dan die hem ontvangt.

CORRESPONDENTIE.

T. J. de B. te S. In het Nr. van 25 April ziet u, hoe we juist datgene wat u bedoelt, niet gaven, wijl het voor jonge lezers te ingewikkeld, en ook zoo goed als onnut is. Wat later de heer S. gaf, had de deugd kort en duidelijk te zijn. We gelooven dus, schoon de toezending waardeerend, dat het beter is een berekening niet te plaatsen, die, vreezen we, weinig nacijferaars zou hebben.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Kamerik, Joh. S. Langen, te Oldebroek op de Veluwe. — Overschie (cl. Rotterdam) en Heemse (cl. Ommen), S. J. Vogelaar, cand. te Kampen. — Stedum (Gr.) Zalk en Veecaten, R. P. Haan, cand. te Scheemda. — Winsum, P. D. de Groot, te Meppel. — Staphorst, J. Meijer Jr., te Langeslag (gem. Heino).

AANGENOMEN: Tiel, R. P. Haan, candidaat te Scheemda.

BEDANKT: Westmaas, Molenaarsgraaf, Brandwijk, Kapelle-Biezelinge, Stiens, Tzummarum, Stedum, Zalk en Veecaten, R. P. Haan, cand. te Scheemda. — Warns c. a., H. J. Willering, te Arum. — Epe, G. de Braal, te Oosterbeek (cl. Arnhem). — Strijen, J. C. C. Voigt, te Fijnaart c. a. — Genemuiden (cl. Zwolle), G. Wielenga, te Katwijk a/d Rijn.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: 's-Heerenhoek (cl. Goes), A. Dekker, cand. te Biervliet. — Warnsveld (G.) K. Loggers te Westkappelle — Streefkerk, J. de Visser, te Brakel. — Wouhrugge K. Eekhof, te Werkhoven. — Oostermeer en Eestrum, G. Vellenga, te Kootwijkerbroek. — Wilsum (bij Kampen), Ph. Niemeijer te Jutfaas. — 's Heer Hendrikskinderen c. a. (cl. Goes) en Schoonoord (cl. Emmen), A. G. H. van Hoogenhuyze, cand. te Nijmegen. — Veldhoven c.a. W. Mulder Pz., te Oost- en West-Graftdijk. — Doeveren en Genderen (cl. Heusden), Hellouw (cl. Zalt-Bommel), Ankeveen (cl. Amsterdam), Leerbroek c. a. en Odijk (cl. Wijk), W. Hellemans cand. te Utrecht. — Buren (cl. Tiel), D. Jacobsen, te Terhorne (cl. Heerenveen — Muiden (cl. Amsterdam), H. Doornveld, te Wierden (cl. Almelo). — Rotterdam, G. van der Giessen, te Leusden (cl. Amersfoort). — Geldermalsen (cl. Zalt-Bommel), J. C. Prins, te Almkerk. — Hindeloopen, J. P. F. Loeff Az., cand. te Dordrecht. — Te Culemborg, C. J. A. Bosch, te Noord-Schermer. — Moerkapelle, W. J. de Leeuw, cand. te Utrecht. — Geervliet, E. U. Schallenberg, cand. te Utrecht. — Nes c. a., J. Ch. B. Eijkman, cand. — Uitwijk c. a., Giessen en Rijswijk, H. K. Wolfensberger, cand. te Groningen. — Heemskerk, W. H. Roobol, te Oostvoorne. — Rozendaal, Nispen en Wouw, H. G. Oldeman, te Ouwerkerk (Duivenland). — Metslawier en Nijawier (cl. Leeuwarden) L. Meeth, te Morrha en Lioessens. — Hoogwoud, S. Baart de la Faille, cand. te Leeuwarden.

AANGENOMEN: Nijmegen, W. Haverkamp, te Purmerend (cl. Edam). — Augustinusga (cl. Dokkum), J. W. Hannema, cand. te Hantum. — Zetten en Andelst (cl. Nijmegen), door C. J. Leenmans, te Hoogeveen. — Lent bij Nijmegen, H. W. Vethake, te Bemmel.

BEDANKT: Wouterswoude, N. Warmolts Nz., te Ternaard. — Hoogblokland, J. Schokking, te Wezep. — Langerhouw en Schettens (cl. Francker), W. Magendans, te Oosterzee en Echten (cl. Heerenveen). — Renesse c. a. (cl. Zierikzee), J. ten Bruggencate, te Lobith. — Ravenswaay (gem. Maurik), A. Dekker, cand. te Bergambacht. — Genemuiden, B. J. van Heijningen J.Az., te Huizen. — Hollum en Ballum, J. P. Eringa, te Oostwold. — Nieuwvliet (cl. IJzendijke), A. Dekker, cand. te Biervliet. — Kats, H. P. Stegenga, cand. te Groningen. — O. en W. Souburg (cl. Middelburg), J. Willemse, te Kruiningen. — Madden en Drimmelen, A. M. Bloem, te Dussen. — Heeze c. a., A. Couvée, te Zeist. — Oosterwierum, G. Brink Rz., te Oosterlittens. — Bleiswijk (toez.) J. de Visser, te Brakel. — Giessen en Bleiswijk, H. J. Bisperink, te Waspik. — Hennaard en Zuidzande, A. G. H. van Hoogenhuyze, cand. te Nijmegen. — Borselen, G. Talma, te Veen. — Rozenburg, P. J. Cromsigt, te Scherpenisse.

Advertentien.

Het heeft den vrijmachtigen God behaagd van mijne zijde weg te nemen, mijnen dierbaren en onvergetelijken Echtgenoot, den Heer

RUDOFUS W. DE HAAN,

in leven Colporteur der Inwendige Zending in Friesland, in den krachtvollen leeftijd van ruim 37 jaar.

De zekerheid dat hij is ingegaan in de rust die er overblijft voor het volk van God, lenigt mijne diepe smart.

Wed. R. DE HAAN,
geb. DAM.

Jubbega (Friesland), 26 Mei 1897.

Weder trof onze Gemeente een gevoelige slag. Thans door het overlijden van onzen algemeen beminden broeder, diaken

A. J. DE LEEUW.

Ook hij ging, naar wij vastelijk vertrouwen mogen, de ruste in, die er overblijft voor al Gods volk.

Voor hem, na langdurig lijden, een groote winst dus; maar voor de zijnen en de kerk alhier geen gering verlies.

Geve de Heere ons als geheel de Gemeente te verstaan, wat Hij in zoo plotseling elkander opvolgend verscheiden van drie hooggeachte kerkeraadsleden heeft te zeggen!

En zij Hij, die een Rechter der weduwen is en een Vader der weezen, de echtgenoote van den nu overledene en hare kinderen tot rijke en eeuwige vertroosting.

Namens den kerkeraad,
A. MULDER, *Praeses.*
W. VAN MOURIK, *Scriba.*

Schoonrewoerd, 28 Mei 1897.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
Prinsengracht bij de Prinsenstraat,
No. 157,
AMSTERDAM.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributiën:
Door den heer Ch. Dixon, te Deventer *f* 96.50; door den heer H. J. ten Rae te Neede *f* 12; door het Locaal Comité, te Dordrecht *f* 188.52; door Ds. W. den Hengst *f* 69.50;
Aan Collectes: Van de Geref. kerk te Amsterdam *f* 200.50.
Aan Schenkingen:
Door het Locaal Comité te Dordrecht 4 × *f* 0.50 = *f* 2.
Voor het Studiefonds:
Door het Locaal Comite te Dordrecht door Mej. Meyers *f* 16.51½, *f* 6.63 en *f* 6.52½ samen *f* 20.47; door den heer W. Brink te Groningen van N. N. *f* 4.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

Admissie-Examen.

Het eerstvolgend examen ter toelating tot de lessen aan de **Vrije Universiteit** gegeven, zal D. V. worden afgenomen **DINSDAG 6 JULI.** Hun, die zich daaraan wenschen te onderwerpen, wordt verzocht, zich met opgave van ouderdom, woonplaats en der faculteit, waarin zij wenschen te studeeren, schriftelijk aan te melden bij den ondergeteekende, **vóór of op Dinsdag 29 Juni.**

Daarbij worde herinnerd aan het volgende Senaatsbesluit betreffende het Hebreeuwsch:

»Aan hen, die tot de colleges in de Hebreeuwsche taal en de Bijbelsche antiquiteiten wenschen te worden toegelaten, zal, na gunstigen uitslag van het Admissie-Examen, een afzonderlijk examen worden afgenomen in de eerste beginselen der Hebreeuwsche taal, waaruit zal moeten blijken, dat de candidaat met behulp van het woordenboek een paar verzen Hebreeuwsch grammatisch kan ontleden en vertalen. Aan dit examen moeten zich onderwerpen allen, die tot de colleges in de Hebreeuwsche taal en de Bijbelsche antiquiteiten wenschen te worden toegelaten, dus ook zij, die met gunstigen uitslag het eindexamen aan een Gymnasium of voor de Staatscommissie hebben afgelegd."

De dec. der lit. fac.,
Dr. J. WOLTJER.

VERSCHENEN:

De Zeeslag bij Kijkduin.

GEDICHT
VAN
J. A. WORMSER.
Prijs *f* 0.50.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
Amsterdam. HÖVEKER & WORMSER.
Pretoria.

J. H. KOK.-Kampen.

Theol. Boekhandel.
Houder van Boekverkoopingen.

Inkoop *van geheele Bibliotheken zoowel als van afzonderlijke belangrijke werken.*
Snelle **levering** *van alle verlangde Antiq. werken, voor zeer billijken prijs.*
☞ *Voor de eerstvolgende auctie kan nog worden bijgevoegd.*

F. LION CACHET,
Een jaar op reis in dienst der Zending.
Met 90 ILLUSTRATIËN en KAARTEN.
Prijs f 5.25.
In franien stempelband f 6.75.
BOEKHANDEL
VOORHEEN
Amsterdam. HÖVEKER & WORMSER

P. VAN EIJK.

Firma JOHANNES KRAMER & Co.
DAM 15—17, AMSTERDAM.

Koopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIËN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO ½ pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ, Amsterdam.